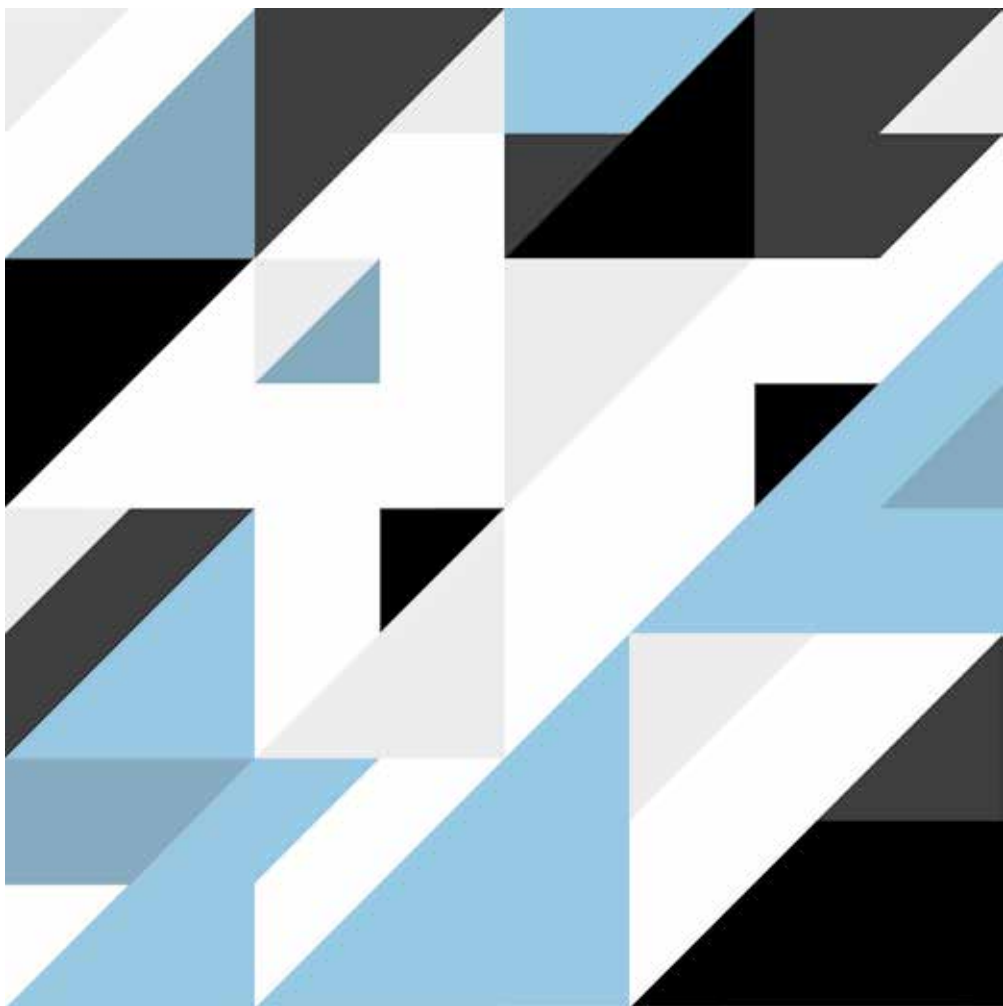

Colligatum 4.

KLEBELSBERG COLLIGATUM

GYŰJTEMÉNYES KÖTET

4.

KLEBELSBERG KÖZÉPISKOLAI KOLLÉGIUM

Kaposvár, 2013

A kiadvány az NTP-EFT-MPA-12-011 projekt támogatásával valósult meg,
a pályázat által létrejött regionális szakmai munkaközösség írásaiból,
az intézményi jó gyakorlatok bemutatásával.

Intézményi jó gyakorlatok

A regionális szakmai munkaközösségek írásaiból

Alkotó szerkesztő:
HUJBER TAMÁSNÉ KOVÁCS GABRIELLA

Kaposvár
2013

Tartalom

BONYHÁDI PETŐFI SÁNDOR EVANGÉLIKUS GIMNÁZIUM KOLLÉGIUMA

Gúth Tamás – „Ahogy mi csináljuk” – Egyéni fejlesztési terv a Bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium kollégiumában.....	7
--	---

KAPOSVÁRI KLEBELSBERG KÖZÉPISKOLAI KOLLÉGIUM

Gálovics Edit – „Mindenki egyenlő, de nem egyforma”	16
---	----

Királyné Schán Brigitta – Mérőcsomag összeállítása 9. évfolyamos tehetséges diákok számára	23
---	----

Tankovicsné Trapp Ildikó – Egyéni fejlesztési terv az egyéni fejlesztéshez	29
---	----

Hujber Tamásné – Saját fejlesztésű nyomtatványaink az egyéni fejlesztéshez	32
---	----

PÉCSI HAJNÓCZY JÓZSEF KOLLÉGIUM

Aulichné Gáspár Ilona – Dobrás Éva – Papp Tímea – A családlátogatások rendszere a Pécsi Hajnóczy József Kollégiumban	36
--	----

„Ahogy mi csináljuk” – Egyéni fejlesztési terv a Bonyhádi Petőfi Sándor Evangelikus Gimnázium kollégiumában

**GÚTH TAMÁS, KOLLÉGIUMI NEVELŐTANÁR, NÉMET,
TEHETSÉGFEJLESZTŐ SZAKTANÁCSADÓ, BONYHÁDI
PETŐFI SÁNDOR EVANGÉLIKUS GIMNÁZIUM ÉS KOLLÉGIUM**

Az iskola alapvető követelmény- és oktatásrendszere számos területen elavult lett. A tanítás/oktatás módszerei nem mutatnak olyan hatékonyságot, mint néhány évtizeddel ezelőtt, egyre több az iskolai kudarc. Ezen kívül nőtt a részképesség zavarral küzdő, „kóddal ellátott”, hendikepes diák. Ha közelebbről megvizsgáljuk, kiderül, hogy a két dolog nem áll távol egymástól. A digitális-információs kultúra eszközrendszere olyan körülményeket teremtett, mellyel a gyerekek idegrendszere, annak fejlődése is megváltozott (Gyarmathy Éva). A hagyományos iskolarendszer követelményeinek lehető leghatékonyabb teljesítéséhez ez a megváltozott idegrendszer, gondolkodásmód, felfogóképesség egyre kevésbé elegendő. Kézenfekvő megoldás valamelyiken változtatni. Az is kézenfekvő, hogy nem lehet a társadalmat megváltoztatni, az új kultúrát eltörölni, tehát az oktatásnál kell megragadni a lehetőségeket.

Az a – nem újkeletű - kezdeményezés, hogy kollégiumunkban hatékony tehetséggondozó, illetve felzárkóztató munka folyjon, számos okból ered. Egyrészt a kollégiumban dolgozó nevelőtanárok **magas szintű szakmai felkészültségét** hiba lenne nem kamatoztatni a felzárkóztatás mellett a tehetséggondozásban is. Azonban fontos szempont volt az a **szülőktől ránk bízott feladat is**, hogy reprodukáljunk, hovatovább szakmailag fokozzuk azt a törődést, amit eddig otthon kaptak meg a gyerekek. Ennek értelmében nagy felelősség terheli a vállunkat, hiszen a tanulmányi előmenetel, fejlődés-fejlesztés szempontjából a nevelőtanárnak pontosan ismernie kell a diák képességeit, erősségeit, gyengeségeit, egyéb tulajdonságait és az aktuális tanul-

mányi helyzetét. Ehhez a szaktárgyakat tanító kollégákkal rendszeres, aktív kontaktus szükséges. Ezzel függ össze a harmadik fontos indok, ami miatt kiemelten fontosnak tartjuk a kollégiumunkban a tehetség-gondozás, felzárkóztatás módszereinek bővítését. Nevezetesen az, hogy a fent említett rendszeres kapcsolattartást jelentősen megkönnyíti az a tény, hogy – számos középiskolával ellentétben – **a gimnázium kollégiuma nem különálló intézmény, ráadásul helyileg sincs elválasztva egymástól.** Azzal, hogy egy udvarban van a két épület, a kollégákkal való konzultáció percek alatt megoldható, az információk hamar célba érnek.

Lényeges eleme a kollégiumban folyó tehetséggondozó munkának, hogy a szaktanár rendszeresen tájékoztatja a diák nevelőtanárát (ez fordítva is igaz) vagy a kollégiumi tehetséggondozás koordinálásával megbízott kollégát a tanuló előmeneteléről, vállalt pluszfeladatairól, stb., hiszen ez alapozza meg a fejlesztés sikerességét.

Azokat a diákokat, akik nem vesznek részt tehetséggondozó programban, de egyénileg foglalkozik vele szaktanár, hasonló módon „követjük”. Nem ritka a tanulmányi szerződés kötése sem, ahol közösen kitűzött célokat, módszereket és határidőket fektetünk le.

Ettől a kollégák rendszeres kommunikációján túl (mely, mint mondtam elengedhetetlen a sikeres munka érdekében) bevezettünk egy olyan áttekinthető tervezetet, amely világosan mutatja minden kolléga és diák számára a tanulmányi előmenetelekkel kapcsolatos kiindulást, a célt és az aktuális állapotokat (hogy ki hol tart ehhez képest). Ennek érdekében létrehoztunk egy olyan egyszerűen, aránylag kevés adminisztrációval járó dokumentumot (**ld. 1. sz. melléklet**), melynek sarokpontjait a kollégákkal való félévenkénti közös értékelés során beszéljük meg és rögzítjük. Ez tartalmazza a tanuló tanulmányi fejlődése szempontjából releváns adatokat: *családi háttér, szocializáció, motiváció, érdeklődés*, eddigi eredmények. AJTP-s osztály esetében az előkészítő évfolyamnál leírjuk a nem osztályozott tantárgyak, modulok eredményeit, **a tanuló által önállóan kitűzött, saját maga által elérhetőnek vélt** célokat(**melyekről minden szaktanárt írásban tájékoztatunk**) és az ehhez szükséges fejlesztési, felzárkóztatási tevékenységet: tanár nevét, fejlesztési felzárkóztatási módszereket, eszközöket, valamint a tanuló teljes hétre lebontott, mindazon délelőtti (tanórai)

és délutáni/ hétvégi programját, óráit, szakköreit, sportfoglalkozásait, melyek a tanulmányai szempontjából relevánsak lehetnek. Ezzel teljes képet kaphatunk a diákról, megnézhetjük, hogy mennyire túl, illetve alulterhelt, milyen elemeket lenne célszerű hozzátenni vagy kivenni a tevékenységi köréből. A dokumentum neve „Egyéni terv” lett, szándékosan nem tettük hozzá a „fejlesztés” szót, mert szándékunk szerint a hagyományos, hivatalos értelemben vett egyéni fejlesztési tervet csak azoknál a diákoknál vezetjük, akik valamely területen pozitív vagy negatív irányban jelentősen kitűnnek társaik közül. Ennek a dokumentumnak a célja inkább egy általános nyomon követés minden- a tanulmányok során részt vevő - kolléga számára, mely egyszersmind egy „tanulmányi szerződés” is diák és tanár között, hiszen mindkét fél aláírásával igazolja a kitűzött célok tudomásulvételét.

Az *Egyéni tervet* a 2012-2013-as tanév második félévétől próbáltuk ki első alkalommal a saját AJTP-s bejövő osztályomon. Azért a második félévtől, mert a bejövő évfolyamról, csak második félév elejére kaphatunk olyan reális képet, mely a fejlesztés során fontos információkat tartalmazhat számunkra. Amennyiben hasznosnak bizonyul, szeretnénk minden Arany János Tehetséggondozó Programban részt vevő diáknál bevezetni, valamint azoknál a nem AJTP-s diákoknál is, akik tehetséggondozáson, ill. felzárkóztatáson vesznek részt.

Mérésszemlélet a Kollégiumban

A mérésszemléletű pedagógia immár számos magyar iskolában tetten érhető. A mérés feladata az, hogy a szakemberek által kipróbált mérési eszközök, módszerek által felszínre kerülő információk alapján megtaláljuk azokat a kritikus pontokat, fejlesztendő területeket, melyekhez a fejlesztési tervet és annak módszereit igazíthatjuk. A mérés, mint fejlesztést szolgáló tevékenység azonban nem állhat magából a mérésből, majd a fejlesztésből. Lényeges eleme az is, hogy a mérés után dokumentáljuk az adatokat, melyeket később összevethetünk egymással. A kapott adatok alapján szükséges egyfajta „diagnózis” felállítása is, mely, melynek alapján a fejlesztési tervet összeállíthatjuk.¹

¹ Új Pedagógiai Szemle (2010), Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet, Budapest

Ami a mérések bevezetését indokolja:

A már fent nevezett kultúráváltozás, melynek során a tanulók fogékonysága egyre inkább megváltozik, a megszorodó iskolai kudarc, hendikepes diákok abba az irányba terelik a pedagógiát, **hogy próbálja megismerni a háttérben zajló folyamatokat**. Ehhez nyújtanak jó szolgálatot a mérések és azok eredményei.

Ennek szellemében, szintén ettől a tanévtől végzünk kétféle mérést, mellyel szeretnénk az iskolai tehetséggondozó, felzárkóztató munkát segíteni. Erre szintén az én osztályom a „kísérleti nyúl”. Úgy gondoltam, hogy a diákok tanulmányi előmenetelét leginkább befolyásoló tényezőket legalább évente mérni fogom. Ezek a következők: érdeklődés, motiváció, kognitív képességek.

Az Érdeklődés Térképe:

Az Érdeklődés Térképeáltal információt nyerünk az esetleg egyébként nem megjelenő képességekről, képességdeficitokról, és sokszor az egyénnek a környezettől, annak elvárásaitól eltérő indíttatásairól. A diák saját, szubjektív véleménye, értékrendje alapján megalkotja saját érdeklődés térképét, melyet a szülő vagy tanár egy hasonló teszttel kiegészíthet, objektivizálhat. **(teljes leírás és mérőanyag www.diszlexia.hu)**

A Gardner-i intelligenciaterületek erőssége és gyengesége alapján kiderül, hogy mely területeket kell fejleszteni, legyen az a felzárkóztatás vagy a tehetséggondozás. Az Érdeklődés Térkép javaslatot ad különböző területek erősítéséhez, különböző módszerek alkalmazásához, melyekkel hatékonyabbá tehetjük a tanórai munkát. **(2.sz. melléklet)**

Az eredmények kiértékelése után tájékoztattam az osztályt tanító kolégákat az eredményekről és különböző javaslatokat tettem, melyekkel sikeresebb és élvezetesebb lehet a tanulás folyamata. Az eddigi (néhány hónapos) tapasztalatok biztatóak.

Hosszú távú célunk, hogy a nem „Aranyos” tanulóknál is bevett szokás legyen ez a fajta mérési tevékenység. Különösen akkor, ha az osztály globálisan gyenge képességet mutat, és a teljes osztály fejlesztésére alkalmazzuk, illetve akkor is, amikor egyes tanulók felzárkóztatását vagy tehetséggondozását szeretnénk segíteni.

Kognitív Profil Teszt:

(részletes leírás és mérőanyag: www.diszlexia.hu oldalon)

Bár az AJTP keretein belül meglehetősen nagy hangsúlyt fektetnek a kognitív képességek feltérképezésére, mégis úgy gondolom, hogy az évenként történő felmérés sokkal pontosabb adatokat szolgáltat a tanulók képességeinek alakulásáról. Ezen kívül a gyakoribb mérés lehetővé teszi azt is, hogy időben észrevegyünk jelenségeket, melyekre reagálnunk kell. Ezért döntöttünk úgy, hogy a Gyarmathy Éva által továbbfejlesztett Kognitív Profil Tesztet évente felvesszük az osztályommal.

Célunk ezzel az, hogy kiderítsük, mennyire tudjuk az évenként kielemezett eredményeket hasznosítani a pedagógiai folyamatokban. Hosszabb távon ezt a módszert szintén szeretnénk az iskolában tanuló diákok fejlesztéséhez is felhasználni.

Reményeink szerint ezekkel a – viszonylag kevés adminisztrációval és plusz munkával járó – módszerekkel hozzájárulunk diákjaink fejlesztésének, előmenetelének sikerességéhez és hatékonyabban segíthetjük őket céljaik elérésében.

1. számú melléklet

Egyéni Terv AJTP Bonyhád, 2012-2013	Név:
--	-------------

A kollégiumi csoportvezető és/vagy fejlesztő tanár által tapasztaltak

Családi háttér:	Motiváció, érdeklődés:	Szocializáció:

Eredmények:	Ált.isk. átlag:	Gimn. félévi átlag:
Nem osztályozott tantárgyak, modulok(ECDL, nyelvvizsga, jogosítvány, stb.) eredményei:		

Kitűzött cél Első félév:
Második félév:

Tapasztalt hiányosságok ill. tehetséggondozási területek:

Témakör:	Határidő:	Módszere:	Óra
Felzárkóztatás - Tehetséggondozás Szaktanár: Időpont:		Tanulópár	
		Egyéni fejlesztés	
		Kiscsoportos foglalkozás	
		Osztálykeret	
		Egyéb:	

Témakör:	Határidő:	Módszere:	Óra
Felzárkóztatás - Tehetséggondozás Szaktanár: Időpont:		Tanulópár	
		Egyéni fejlesztés	
		Kiscsoportos foglalkozás	
		Osztálykeret	
		Egyéb:	

Témakör:	Határidő:	Módszere:	Óra
Felzárkóztatás - Tehetséggondozás Szaktanár: Időpont:		Tanulópár	
		Egyéni fejlesztés	
		Kiscsoportos foglalkozás	
		Osztálykeret	
		Egyéb:	

Témakör:	Határidő:	Módszere:	Óra
Felzárkóztatás - Tehetséggondozás		Tanulópár	
Szaktanár:			
Időpont:		Egyéni fejlesztés	
		Kiscsoportos foglalkozás	
		Osztálykeret	
		Egyéb:	

A tanuló tanórán túli időbeosztása/tevékenysége

Idő	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek	Szombat	Vasárnap	

Bonyhád, 2012-2013

Tehetségfejlesztő:

Osztályfőnök:

Tanuló:

Konzultációk:

Területek	Nyelvi	Log.-mat.	Tért-viz.	Test-mozg.	Zenei	Társas	Belső élet
Nyelvi	hangos könyv olvasás, felhívás modulom nyelvtanulása	szójátékok, keresztirányú októrai kompozit programok	képregény, illusztráció pótlása történet rajzolása vizualizáció	magyar színpadias ábrázolás fotómontázs	dalszövegek, éneklet monológok, kórusok versszövegek, japán nyelvi tanulás	olvasmány, olvasóvers, levelezőkör, beszélgetések, viták	kreatív írás, valóság műhelyek, improvizáció, versírás
Logikai-matematikai	nyelvészet, logika természetismeret	számítógépes programozás matematika, logika statisztika	szólamok, grafikonok táblás játékok stratégiai játékok	algebra, szöveges feladat megoldás fizikai kísérletek barokk-szoba	hangszerek tanulása számítógépes zene HIFI berendezések hanglánya	színház-logika játékok színházmatematika, komédia, képzőművészet	színház-logika játékok színházmatematika, komédia, képzőművészet
Tér-vizualizációs	költségvetés fotóportré	számítógépes grafika csillagászat	ábrák, térképek szemléltetés képzőművészet térképezés	építészeti ábrák, térképek képzőművészet térképezés	szöglet, dob ritmus zenei eszköz megfigyelése	filmklub vezetés művészeti színház	rajzolás, képzőművészet művészeti terápia
Test-mozgásos	színházszínház japán színház, no sportportré edző	edzészet állatorvosi tudomány művészeti technika sebészet	építészeti ábrák, térképek képzőművészet térképezés	mozgásművészet sport, tanc sportművészet	színház, tanc, magy zenei eszköz megfigyelése	csoporthangszerek néptánc, társas tanc csapathangszerek	képzőművészet művészeti terápia
Zenei	zenetudomány zenetörténet ritmikus költsézet nyelv	HIFI berendezések számítógépes zene hangmérnöki munka akusztika, hangtan	zeneszerzés karmizet hangszerek hangtan	koreográfia képzőművészet	zene, éneklet zenei tanulás zenei feladatok zenei szerzés	zenei klub koncertek csapathangszerek karmizet	zenei klub koncertek csapathangszerek karmizet
Társas	kommunikáció szervezőkémber tolmács, szónok politika, jogfilozófia	közgazdaságtan művelési zenei tanácsadás számítógépes matematika	rendező városvezető kiállításvezető művészeti vezető	sportklub vezetés edző, csapathangszerek tancsport karmizet	zenei tanulás zenei feladatok zenei szerzés	társasjáték, beszélgetések csapathangszerek jogtudomány szervezőkémber	képzőművészet, beszélgetések csapathangszerek jogtudomány szervezőkémber
Belső élet	irodalom pszichológia filozófia	személyiség-fejlesztő program logika programozás	filmvizualizáció filmrendezés képzőművészet filmvizualizáció	jóga régeztet koreográfia	zenei szerzés zenetudomány vallási zene	társasjáték, beszélgetések csapathangszerek jogtudomány szervezőkémber	éneklés, beszélgetések csapathangszerek jogtudomány szervezőkémber

GÁLOVICS EDIT:

„Mindenki egyenlő, de nem egyforma”

Patrícia Broadfoot

Régóta ismert tény, hogy a pedagógiai folyamatokban meghatározó szerep jut a pedagógusoknak. Éppen ezért a pedagógusok felkészültsége és elkötelezettsége kulcsszerepet tölt be a kihívások kezelésében.

Az egyéni fejlesztés fogalmát ma már sokféle kontextusban használjuk. Hagyományosan a gyógypedagógiában, a sajátos nevelési igényű tanulók esetében találkozhatunk vele, a gyógypedagógiai fejlesztés fókuszában a képességfejlesztés áll. Ma már tehetséggondozás, életpálya tervezés, mentorálás, hátránykompenzáció, és esélyteremtő vonatkozásban is használjuk az egyéni fejlesztés fogalmát vagy egyéni fejlesztési terv használatát.

Minden tanuló akkor fejlődik jól, ha azok a fejlesztő hatások érik, amelyekre neki van szüksége, legyen az átlaghoz viszonyítva gyenge tehetségű vagy kiemelkedő képességű.

Az egyéni fejlesztések alkalmával az egyéni képességek, adottságok kibontakoztatása, illetve kiépítése kerül középpontba. Az egyéni fejlesztési terv a tanuló meglévő képességein és lehetőségein alapuló, egész személyiségre ható tanulási és tanítási folyamat tervezésének dokumentációja

A „No Child Left Behind” elv az USA közoktatási reformjával jelent meg 2001-ban, de az európai gyakorlat is kiemelten foglalkozik a tanulói utak nyomunkövetési lehetőségével.

Szinte valamennyi európai ország gyakorlatában megjelennek azok a törekvések, amelyek az elv érvénysülését kívánják megvalósítani. Az NCLB elv megjelenése nem kizárólagos a leszakadó társadalmi rétegek tanulási problémáira, a gyengén teljesítők nyomunkövetésére tesz ajánlást, hanem valamennyi tanuló esetében aktuálissá teszi a tanulói előmenetel nyomunkövetését, legyen az felzárkóztatási út vagy tehetséggondozási lehetőség. A törvény célja, hogy mindenki számára egyenlő hozzáférést biztosítson az oktatáshoz, a kiválóság előmozdítása érdekében, az egész nemzet épüléséért egyetlen gyermek se maradjon le az oktatási rendszer-

ből, hiszen gyermekeink a jövőnk. A nyomon követés, mint fontos építőelem azt jelenti, hogy amennyiben a diák nem tanul, nem megfelelően halad tanulásában, akkor láthatóvá válik (kell tenni), hogy mi az oka ennek. Az iskola pedig képes arra (képesse kell tenni), hogy nem megfelelő tanulói teljesítmény esetében másfajta lehetőséget kínálva segítse a diákot abban, hogy ne maradjon le, vagy ne maradjon ki az oktatásból. A NO CHILD LEFT BEHINDE a hangsúlyt az oktatásra és a módszerekre helyezi. Az elv érvényesülését segítve széles körű támogatási rendszert alakít ki állami és helyi szinten egyaránt a reformok végrehajtása érdekében.

A nyomonkövetési rendszer értelmezésében az amerikai megközelítés alapján főleg a leszakadó társadalmi rétegek, az alulteljesítő diákok reintegrációjának létkérdése meghatározó.

Nekem a CED-MPI holland-magyar projekt keretében volt lehetőségem megismerkedni egy akkoriban másfajta megközelítéssel, amikor az osztálytermi folyamatok gyakorlatáról szereztem tapasztalatot. A holland példa már szélesebben értelmezi a nyomonkövetés kérdését, hiszen lehetőséget teremt az átlag alatti és feletti teljesítmények figyelemmel kísérésére, továbbá mintákat kínál a konkrét beavatkozások, a professzionális tanárok kibontakozásához. Egyéni utat, differenciált fejlesztést és mentorálást kínál a rendszer működésével.

A 2000-es évek elején járunk, egy holland osztályban tanító pedagógus mutatja, hogy a CITO által végzett mérési eredményeket milyen formában kapják vissza kiértékelés után, és milyen feladataik vannak az átlagtól eltérő leszakadó tanulókkal vagy az átlagot meghaladó tehetséges tanulókkal. Igen, egyéni törődésről van szó, egyéni fejlesztési tervekben gondolkodnak, hogy minden tanulónak személyes segítséget tudjanak adni a legjobb teljesítmény elérése érdekében. Jellemző, hogy a pedagógust kívánják maximálisan támogatni szemléletében, munkamódszerében, eszköztárában úgy, hogy képes legyen a hagyományos iskolai, osztálytermi, tanulói regisztráción túl adatokat elemezni, az adatokat fejlesztési céllal felhasználni, fejlesztési tervet készíteni, azt megvalósítani és értékelni a tanórai munka színvonalának erősítése érdekében. Végző céljuknak tekintik, hogy az egyén, a csoport tanulási adatai és információi alapján tervszerű és koordinált személyiségfejlesztést biztosítsanak a Belső Gondozói Rendszer létrehozása által. Egy kiépített tanulókövető rendszert hoznak létre, amely biztosítja, hogy közoktatás-köznevelés rendszerébe került tanuló fejlődése nyomon követhető legyen, és az egyéni fejlesztés

tartalmi és formai keretei kialakításra kerüljenek. Fejleszti a pedagógusok szakmai kompetenciáit, szakszerű eszköztárat (orthotékát) alakít ki, rendszerességre és tudatosságra szoktat, interaktív részvételre ösztönzi a folyamatban érintetteket, pedagógusokat, szakembereket, szülőket és diákokat. Módszerei közt szerepel a problémafeltáró megbeszélés, amely a tanuló érdekében tevékenykedők munkáját kívánja összehangolni, és van egy „belső motor”, a belső gondozó, akire fontos koordinációs feladatok, egyeztetések, támogatások hárulnak, természetesen megfelelő idő biztosításával. A BGR tehát az egyes tanuló részére kínál fejlődési-fejlesztési lehetőséget a pedagógus tervszerű és tudatos tevékenysége által.

„A tervszerű munka arra ösztökél, hogy megmagyarázzuk (értelmezzük), mit teszünk, és miért tesszük. Semmiképpen nem »egy terv mechanikus kidolgozása« csak. Inkább valaminek a céltudatos végiggondolása, amely végül egy terv elkészítésében realizálódik. Így a tanulói/tanári információk egy közös tervbe kerülnek bele”(Annási, Göröcsné Muzsai és Lemmen, 2000).

A BGR a tanóra szintjéről kiinduló, ám az intézményi működésre és kultúrára is ható fejlesztő megközelítés. A BGR működésének középpontjába a tanórát, s azok szereplőit, a pedagógust és a gyereket helyezi. Célja, hogy a legfőbb partner - a gyerek - önmaga lehetséges maximumáig jusson az intézményes oktatás-nevelés keretein belül. Ennek érdekében az intézmény tanuló-gondozást vezet be, amely elsősorban tanórán/foglalkozásokon megvalósuló differenciált (minden gyereknek a neki megfelelő) oktatás-nevelés biztosítását, másodsorban az intézményen belül a nevelőtestület tagjai közötti folyamatos szakmai konzultáció kialakítását jelenti.

A BGR logikailag a következő gondolatmenetre fűzhető fel:

- Mérjük meg a gyerekek képességeit az induláskor (pl. első vagy kilencedik osztály).
- Elemezzük a mérési eredményeket.
- Az elemzés alapján, ahol szükséges vegyünk igénybe külső szakembert (logopédus, pszichológus, gyógytornász stb.) a gyerekek megelőző fejlesztéséhez.
- A képességeknek megfelelően alkalmazzuk a differenciálást a tanórán.
- Rendszeresen mérjük a gyerekek előrehaladását az alapkészségek területén (számтан/matematika, helyesírás, értő olvasás stb.). Ezt

tetszés szerint kiegészíthetjük, pl. a szociális-érzelmi fejlődés mérésével.

- A mérési eredmények elemzése alapján készítsünk csoport és egyéni szinten fejlesztési terveket, s ezek alapján differenciáljunk a tanórán.
- Rendszeresen (pl. első, harmadik, hetedik évfolyamon) mérjük meg a gyerekek képességeit.

A logikai sorrendből látható, hogy a BGR-ben a fejlesztési cél az egyénre, csoportra irányuló preventív (megelőző) pedagógusi cselekvés, amely általános gyakorlattá téve az intézmény egészének fejlesztését jelentheti.

Szerencsére sokat változott pedagógiai kultúránk az elmúlt 15 évben. A BGR célkitűzéseit figyelembe véve, megállapítható, hogy ma már sok elemét használják az intézmények, megérve a változásra, használjuk mi is. Kiemelve néhány meghatározó szempontot, a kollégiumunkban a következő táblázatban látható a párhuzamosság:

BGR eszköztár	Kollégiumi gyakorlatunk
Adatgyűjtés (mérések készítése, adatok és eredmények rögzítése, összesítése)	Minden bejövő tanulótl lekérdezzünk általános szempontok szerint. Mérés-értékelés rendszerünkben fókuszálunk néhány kiemelt területre (tanulási stílus, beilleszkedés, önismeret, csoporton belüli hely) Speciális méréseket végzünk pszichológus, gyógypedagógus közreműködésével AJTP központi mérés eredményei (pszichológiai tesztek) Önálló kutatási célként megjelenő mérések és adatai Partneri mérések (szülő, diák, pedagógus) Kimenő (végzős) diákok lekérdezése Megfigyelés, A pedagógusok munkájuk során fontos információk birtokába kerülnek a gyermekek, tanulók megfigyelése során. Interjú szülővel, osztályfőnökkel, kortárssal
Elemzés (adatelemzés módszerei, eljárások)	Az elemzés alapjául szolgáló adattáblák és grafikonok elemzése, viszonyítási pontok keresése (országos, korosztályos, kontrollcsoport), ok-okozati feltárás, akadályok számbavétele Tényleges probléma meghatározása Megoldási módszerek feltárása Tapasztalatok átadása, egymástól tanulás lehetőségeinek számbavétele Jelzőrendszeri tevékenység, intézményen belül összegyűjtött információk átadásnak lehetőségei Megkeresi az egyéni segítségítés lehetséges formáit

BGR eszköztár	Kollégiumi gyakorlatunk
Tervezés (fejlesztési terv készítése)	Egyéni fejlesztési terv helyi gyakorlatának megjelenítése (minta) Helyi együttműködések kialakítása, keretek és tartalmak Tehetség gondozási irányultság Életvezetési mentorálás Szakértői véleményen alapuló fejlesztés
Megvalósítás (speciális szakemberek bevonása, eszköztár)	A fejlesztés megvalósításában tervezett tevékenységek folyamat követése, speciális elemek megjelenése, különböző kompetencia területek fejlesztések, spontán lehetőségek kihasználása, mentorálás, szerződés-kötés-megállapodás, stb.
Értékelés (fejlesztési terv értékelése, további lehetőségek feltárása)	Terv szerinti időpontokban ellenőrizzük (követő mérés, információ) majd értékeljük a fejlesztést, ha szükséges folytatjuk vagy módosítjuk a tervet. Tanulói portfólió megjelenése, mint fejlesztési eszköz Hálózatépítés más kollégiumokkal Új célokat határozzunk meg...

Az egyéni fejlesztési terv elkészítése sohasem lehet cél, hanem mindig eszköznek kell maradnia. Egy dokumentum, ami segíti a cél elérését, a fejlesztési folyamat tervezését, megvalósítását, értékelést.

Minden tanuló egyéni, csak őrá jellemző individuális fejlődési szükségletekkel rendelkezik. Az egyéni fejlesztési terv nem egyszerűen dokumentum, hanem egy tervezési folyamat is. Az észlelt jelenség (pl. tehetség) vagy szakértői vélemény és a pedagógus saját pedagógiai diagnózisa alapján készül. Tartalmazza: a fejlesztés fő területeit, ütemezését, az egyes területeken belül a fejlesztés célját, feladatát, módszerét, eszközt, a folyamatban résztvevő közreműködőket. Konkrét, mérhető és rövid idő alatt elérhető célokra bontja le a távlati fejlesztési célokat, amelyek sikerélményhez és így motivációhoz juttatják mind a fejlesztett személyt, mind a segítőt. Az egyéni fejlesztési terv készítésekor alkalmazkodni kell a gyermek, tanuló életkorához, életviteléhez és a megvalósítóknak szükséges együttműködniük.

Attól tekinthető egyéninek e fejlesztés, hogy a körülmények között információk elemzése alapján az egyéni sajátosságokon alapuló, más tanulóra nem alkalmazható fejlesztési terv készül. Szükséges, hogy valamilyen érintett pedagógus ismerje a tanulóra készített egyéni fejlesztési tervet. Az egyéni fejlesztési terv tehát egy olyan pedagógiai folyamat eszköze, amely egyben speciális tervezési dokumentum is, lehetővé teszi az egyéni sajátosságokhoz igazított, egyénre szabott fejlesztését. Csak abban az esetben lehet eredményes, ha egyénre szabott, és differenciált fejlesztést kínál.

Kollégiumunkban fontos szerep hárul tehát az idei tanévben megalkult tehetséggondozó munkaközösségre és referencia-intézményi munkaközösségre a szakmai tartalmak elmélyítése szempontjából.

Az egyéni fejlesztési tervek hasznosságát a kollégiumban a következőkben tudom összegezni:

- az egyéni fejlesztési tervekkel dolgozó pedagógusok módszertani kultúrája sokkal gazdagabb lesz;
- felerősödnek a tanulók érdekében tett pedagógiai lépések, tudatosabbá válik a pedagógiai munka;
- a pedagógusok felismerik a tevékenységük gyenge pontjait, megértik a helyes gyakorlatot
- a tanulók fejlesztése professzionális módon történik (adatok gyűjtése, elemzése-diagnosztizálás, okok feltárása, fejlesztési terv készítése, megvalósítás, ellenőrzés, értékelés, visszacsatolás);
- a pedagógusok által tapasztalt eredmények más kollégákban is értelmet adnak az egyéni fejlesztés szerepének;
- összehangoltabb együttműködés jelenik meg a tanuló érdekében a pedagógusok között és a szülőkkel;
- javul a középiskolával vagy más szervezetekkel a kapcsolatunk, nyithatjuk és bővíthetjük lehetőségeinket és szakmai kapcsolatainkat;
- gazdagodik az intézmény orthotékája;
- a tanulótól pozitív visszajelzést kapunk, a tanuló értékeli a vele való törődét, foglalkozást;
- tanulócentrikus szemléletéből adódóan közvetlen kapcsolatot, jobb kommunikációt eredményez tanár-diák között;
- a tanuló sikerként élheti meg a pedagógiai folyamatot, megta-
pasztalja a személyes és felelős aktivitást, ő maga is tapasztalatot
szerez teljesítményében történő változásban;
- személyre szóló egyéni támogatásban részesül a tanuló;

Amennyiben az egyéni fejlesztési tervek alkalmazását intézményi fejlesztési folyamatként is értelmezzük, a következő paraméterek jelenlétét tudjuk beazonosítani:

1. Minden tanárnak rendelkeznie kell a saját csoportjához illeszkedő megfigyelési, tesztelési és vizsgálati eszközökkel.
2. Minden tanár alkalmazza pedagógiai tevékenységében az eszközöket.

3. Minden tanár képes egyéni fejlesztési terv készítésére.
4. Minden tanár képes a tanuló személyiségét konstruktívan kezelni.
5. Minden tanár képes motiválni diákját a fejlesztési folyamatban.
6. Minden tanár nyitott az együttműködésre, igénybe veszi a külső segítséget a csoportjában, az egyes tanulók esetében.
7. Minden tanár félévente folytat megbeszélést a csoportjával, a tanulóival foglalkozó kollégákkal.
8. Minden tanár aktívan, egyeztetett szempontok szerint részt vesz a csoport és tanulói megbeszéléseken, reflektál a felvetett problémákra.
9. Minden tanár kész és képes arra, hogy a megbeszélések után tervszerűen dolgozzék.
10. Minden tanár kész arra, hogy fejlesztő és értékelő beszélgetést folytasson a tanulókkal, a kollégákkal, a szülőkkel és külső személlyel.

Ahhoz, hogy a nevelő-oktató munka minőségét fejleszteni tudjunk, meg kell határoznunk, fel kell tárnunk a problémákat, azaz definiálnunk kell, hogy mely elemek fejlesztésére van szükség. Meg kell állapítanunk, hogy mi jellemzi a jelenlegi helyzetet, milyen tényezők járultak hozzá a kialakulásához. Ezt követően meg kell határoznunk, hogy a fejlesztés során milyen változásokat szeretnénk elérni. Meg kell határoznunk a célokat. Ennek érdekében olyan fejlesztési-intézkedési akció-terv kialakítására van szükség, amely megbízhatóan leírja a kiinduló (jelenlegi) állapotot, követi a változtatásokat, változásokat, leírja a várható fejlődést, és tartalmazza a folyamatokban, beavatkozásokban fellelhető kapcsolatokat, összefüggéseket. Ezzel lehetővé teszi a rendszerszintű fejlesztést.

Felhasznált irodalom:

- Görcsné Muzsai Viktória: A belső gondozás rendszere, mint integráló minőségfejlesztési modell. Győr-Moson-Sopron Megyei Pedagógiai Intézet, Győr, 2001.
- Mark B. Kinney: A No Child Left Behind közoktatási törvény az USA-ban: mit tanultunk négy év alatt?, Magyar Pedagógia, 2006
- Vargáné Mező Lilla szerk.: Fókuszban az egyén. Hogyan készítsünk egyéni fejlesztési tervet? Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közalapítvány, Budapest, 2008

KIRÁLYNÉ SCHÁN BRIGITTA

Mérőcsomag összeállítása 9. évfolyamos tehetséges diákok számára

Az Arany János Tehetséggondozó Program 9. előkészítő évfolyamán csoportos önismereti foglalkozásokon vesznek részt a tanulók heti 2x2 órában. Az önismereti tanmenet a bevezető időszak feladata „Ismerd meg önmagad!”, vagyis a diákok ismerjék meg és mutassák be önmagukat, képességeiket, készségeiket és fejlesszék azokat. Ehhez társul, hogy az év eleji időszakban pszichológiai vizsgálati módszerek segítségével mi nevelők, pedagógusok is megismerjük a programban részt vevő tanulók sajátosságait, ezáltal hozzájáruljunk fejlesztésükhöz.

Eredményes pedagógiai munkát csakis a tanulók alapos megismerésével tudunk végezni, tisztában kell lennünk sajátosságaikkal. Kérdés, hogy mik ezek a sajátosságok és hogyan lehet ezeket megismerni? Az iskola is értékeli a diákokat: magatartás, szorgalom, valamint a bizonyítvány érdemjegyei a tanulmányi teljesítmény mérője. Számunkra azonban az Arany János Tehetséggondozó Program 9. előkészítő évfolyamos gyermekeinek minden rá jellemző és csak rá jellemző sajátosságait is fel kell térképeznünk. Ez ügyben támaszkodhatunk a pszichológiai vizsgálati módszerekre, melynek előnye, hogy gyorsabbá és megbízhatóbbá teszik a tanulók megismerését, mintha csupán megfigyeléseinkre, benyomásainkra hagyatkoznánk. A csoportos önismereti foglalkozások teret adnak ezen kérdőívek kitöltésére, a kiértékelt eredmények fontos információt hordoznak a gyermekről, valamint segíti a csoportvezetőt a hatékonyabb pedagógiai munkában. A mérési eredmények szerves részét képezik az egyéni fejlesztési terveknek.

Válogatás forrásai:

Dr. Tóth László: Pszichológiai vizsgálati módszerek a tanulók megismeréséhez – módszertani gyűjtemény. Olyan pszichológiai vizsgáló eljárásokat tartalmaz, amely 10-18 évesek vizsgálatára alkalmas.

75 papír-ceruza teszt

Kérdőívek felvételének időszaka:

2013/2014-es tanév szeptember – október első felének időszaka

Az alábbi tesztekkel, kérdőívekkel vizsgáltuk az AJTP előkészítő

9. évfolyamos tanulóit:

1. Önértékelési kérdőív (Coopersmith) (Dr. Tóth féle gyűjtemény)
2. Tanulási stílus kérdőív (Dr. Tóth féle gyűjtemény)
3. Gyermek Állapot – Vonás Szorongás Kérdőív
4. Gyermek Depresszió Kérdőív (CDI)
5. Junior személyiség kérdőív (JEPQ)
6. Gyermek Viselkedés Kérdőív (CBCL) – szülői kérdőív
7. Gyermek Viselkedés Kérdőív (CBCL) – önértékelő kérdőív
8. Szociometria

A kiválasztás szempontjai

- ✓ Önértékelésre vonatkozó információkat nyerjünk. Két kérdőív is bekerült, Coopersmith-féle öt alszkálás részletes változat.
- ✓ A gyermekek rejtett lelki zavarait ismerni szeretnénk. *A gyermekkorai mentális zavarok gyakorisága* 5-20 %-ra tehető, természetesen a morbiditás megítélése nagymértékben függ a vizsgáló módszertől. A gyermekkorai pszichiátriai morbiditásra jellemző, hogy fiúknál lényegesen magasabb a gyakoriság, az egyes életkori szakaszokon belül eltérő problémák jelentkeznek halmozottan. A lányok morbiditása csak a serdülőkorral növekszik. A Gyermek Viselkedés CBCL vizsgálat, melynek fontossága abban rejlik, hogy összehasonlítható legyen az önkítöltő lap és a szülői értékelés. Hogyan látja a gyermek önmagát, és hogyan látja őt a szülő? (Ehhez csatlakozik majd félévkor a tanári értékelés, s a korábbi adatok összevetése).
- ✓ Tudjuk meg, mely tanulási stílus illik adott diákhoz, ezzel segítve a hatékony tanulást
- ✓ Legyen olyan információ, aminek alapján tudjuk mely tanulókra kell odafigyelnünk, és mentálisan támogatnunk. Ki tudjuk szűrni a csoportból a szorongó, depresszióra hajlamos tanulókat.

Kérdőívek részletezése

1., Coopersmith-féle Önértékelési kérdőív

Coopersmith dolgozta ki az általános és középiskolás tanulók önértékelésének megállapítására szolgáló 58 állítást tartalmazó kérdőívet. Öt alskálát tartalmaz. Ebből 4 az önértékelés egyes összetevőit tartalmazza.

1. **S skála:** 26 tétel, ebbe a skálába a közvetlenül az „én”-re (self) vonatkozó tételek tartoznak. Ezek magára a gyermek önértékelésére vonatkoznak: mennyire magabiztos, mennyire elégedett magával.
2. **I skála:** 8 tétel, ez az iskolára vonatkozó alskála. Megmutatja, hogy a tanuló mennyire elégedett saját iskolai eredményességével, mennyire bízik értelmi téren saját sikerességében.
3. **O skála:** 8 tétel, ez az alskála az otthoni hatások önértékeléssel kapcsolatos részét méri: mennyi bizalommal és megértéssel követelnek a gyermektől a szülei.
4. **T skála:** szintén 8 tétel kapcsolódik hozzá. az egykorú társakkal való viszonyban kifejeződő önértékelés mutatója.

A fenti négy alskálának összesítéséből kapjuk meg az általános önérték-indexet.

Az ötödik alskála ellenőrző jellegű

5. **L skála:** 8 tétel, a szociális konformizmus skálája, ún. „hazugság skála”, a társadalmi elvárásokhoz való igazodást méri. Ezt nem számítjuk bele az általános önérték-indexbe.

2., Tanulási stílus kérdőív (Dr. Tóth-féle)

Ez a módszer ahhoz nyújt segítséget, hogy megismerjük a diákok melyik tanulási stílust részesítik előnyben, s milyen módon tudnak leghatékonyabban, legeredményesebben tanulni. Ennek ismeretében a velük foglalkozó pedagógusok, nevelők hatékonyabban tudnak segítséget nyújtani a tanuláshoz.

Stílusok és jellemzőik

Auditív (hallás után), Vizuális (ábrák, gyakorlat), Mozgásos (leírja a szöveget, kézzel fogható feladatokat kedveli, mozdulatokat könnyen jegyez meg), Társas (tanulópár, szereti, ha kikérdezik) Csend (teljes csendben tud

csak tanulni), Impulzív (szövegeket nehezen, mozdulatokat könnyen tanul, előbb válaszol a kérdésre, minthogy átgondolná, nehezen indokol), Mechanikus (magol, szóról szóra tanul)

A következő két kérdőívet alaposan átrágtuk, hiszen a különösen nagy figyelmet igénylő tanulókat szűrhattuk ki általuk.

3., Gyermek Állapot – Vonás Szorongás Kérdőív

A kérdőív kitöltésével és kiértékelésével megtudhatjuk mely tanulóink szorongóak. A teszt első 20 állításában a tanulónak önmagukat kell jellemezni, hogy általában hogyan érzi magát. A második 20 állításnál a pillanatnyi (épp most) állapotáról kaphatunk képet. Az előbbi esetben a 35 pont feletti gyermek a szorongó. Az utóbbinál a pillanatnyi állapot pontszámai alapján 3 kategóriát érdemes figyelni: nincs problémája, emelkedett szorongás, erőteljes a jelenlegi szorongás, azonnali segítséget igényel. Ezek az eredményekkel tehát dolgozhatunk a későbbiek folyamán szükségünk lesz rájuk, valamint rávilágít az azonnali mentális teendőkre is.

4., Gyermek Depresszió Kérdőív (CDI)

Hasonló figyelmet érdemel ez a vizsgálati módszer is, mely a megadott értékhatar felett depresszióra hajlamos tanulót jelez. Érdemes ezeknél a tanulónál megvizsgálni mely csoportokból választotta ki a rá leginkább jellemző érzés és gondolatcsoportot. A teszt az elmúlt két hét állapotára vonatkozó állapotot méri.

5., Junior személyiség kérdőív (JEPQ)

A 86 állítást tartalmazó kérdőív Eysenck-féle EPQ (Eysenck Personality Inventory) fiatalokra érvényes változata, amely 8-15 éves kor között méri az alábbi 4 személyiségdimenziót:

- extraverzió-introverzió dimenziót 22 kérdéssel sajátosságokkal mér (pl: élelenség, talpraesettség; barátság, társaságigény; hangulatkeltő képesség, kezdeményező készség, feloldódási képesség; veszélykeresés.) A teszt extravertáltakra mér = társaságba jár, nyílt, kifelé fordul, szociálilis, sok baráttal rendelkező, változatosságot, pörgést igénylő, könnyelmű, megbízhatatlan személyekként írja le.

- A neurotikusság dimenzió 24 kérdéssel az alábbi vonásokat méri: figyelemkoncentráció zavar; pesszimizmus, életuntság, „lelkizés”, aggodalom, lelkifurdalás; nyugtalanság, érzékenységi, sértődékenységi; kudarcélmények. Egyoldalú skála, problémaérzékeny tartalmakat ír le; ennek hiányában feltételezi a stabilitást.
- A pszichoticizmus alszála 17 kérdéssel a következő jellegzetességek mentén mér: rosszindulat; kajánság; agresszió, szadizmus, ellenségesség, félelemkeltés vágya; paranoid hajlam; „kilépés” igény (hidegség). A kihívó, problematikus, összeférhetetlen, meg gondolatlan viselkedésű fiatal profilját adja. (alszála megbízhatósága viszonylag gyenge, serdülőknél mást jelent a bizarr, mint egy kialakult személyiségnél.)
- A hazugság-alszála tételei 23 kérdéssel az alábbiakat érintik: mohóság; egoizmus; a tilos vonzása; engedetlenség-engedel messég; altruizmus, figyelmesség, rendszeret, szabálytudat, lelkiismeretesség. A társadalmi elvárásoknak való megfelelés igényének mutatója. A konformitás-nonkonformitás pozitív és negatív vonatkozásait is méri.

6., Gyermek Viselkedés Kérdőív (CBCL) – szülői kérdőív

7., Gyermek Viselkedés Kérdőív (CBCL) – önértékelő kérdőív

A gyermekek rejtett lelki zavarait ismerhetjük meg a kérdőív felvételével. A *gyermekkori mentális zavarok gyakorisága* 5-20 %-ra tehető, természetesen a morbiditás megítélése nagymértékben függ a vizsgáló módszertől. A gyermekkori pszichiátriai morbiditásra jellemző, hogy fiúknál lényegesen magasabb a gyakoriság, az egyes életkori szakaszokon belül eltérő problémák jelentkeznek halmozottan. A lányok morbiditása csak a serdülőkorral növekszik.

A Th. Achenbach által kidolgozott Gyermekviselkedési kérdőív egy rövidített változata, mely a gyermek *érzelmi és viselkedési problémalistáját* foglalja magában.

A *szülői kérdőív* 46 kérdést tartalmaz, és a normatív értékek 7-14 éves korú gyermekekre vonatkoznak. Az *önértékelő változat* 44 kérdést tartalmaz, és 10-14 éves gyermekek mintáján dolgozták ki a normatív értékeket.

A kérdésekre adott válaszok 6 csoportba sorolhatók, melyek a viselkedésben, érzelmi életben megnyilvánuló problémákat tartalmi jellegzetességük szerint foglalják össze. Fontos kiemelni, hogy a kérdőív felvételével nyert mutatók önmagukban semmiféle pszichiátriai diagnózist nem jeleznek, csupán a viselkedés jellegzetességeit vázolják fel, és tájékoztatást adnak arról, hogy a vizsgált gyermeknél jelzett problémák mennyiben térnek el egy fővárosi mintán kialakított átlagoktól.

1. *skála - társkapcsolati problémák*: jelzik a gyermek társaihoz, szüleihez való kapcsolatában lévő nehézségeket.

2. *skála - szorongás, depresszió*: elsősorban azokat az érzelmi tüneteket foglalja össze, melyek szorongás vagy hangulati problémaként jelentkeznek.

3. *skála - szomatizáció*: az ismert egészségügyi ok nélkül fennálló testi panaszokat összesíti.

4. *skála - figyelmi problémák*: elsősorban a figyelem hiányából és túlmozgékonyaságból származó nehézségekre utalnak.

5. *skála - deviáns viselkedés*: a magatartásnak azokat a jegyeit összesíti, melyek elsősorban a gyermektől elvárható magatartási normák megszegésére vonatkoznak.

8., Szociometria

Rövidített változat, melynek segítségével a tanulók csoporton belüli helyzetéről tájékozódhatunk, felszínre kerülnek a peremhelyzetű tanulók.

Kérdőívek felvételeinek tapasztalatai

A tanulók a kérdőívek láttán mindig tesztekben gondolkodnak és eleinte sokszor el kellett mondani, hogy nincs jó és rossz válasz, nem hagyományos értékelést, osztályzatot kapnak.

Sokat gondolkoztak az egyes állításokon.

Értelmezésbeli problémák esetén kitöltés közben kérdeztek.

Sokan szívesen vettek részt a vizsgálatokon. Érdekelte őket az eredmény, a kiértékelés. Kíváncsiak voltak milyen értéket képviselnek az átlaghoz képest.

A hiányzó tanulók maguk jelezték, hogy ők nem töltöttek még tesztet. Fellelősnek érezték magukat, hogy mindenkinek meg legyenek az eredményei.

TANKOVICSNÉ TRAPP ILDIKÓ:

Egyéni fejlesztési terv avagy tanulói GPS

Talán furcsának hat- egyesekben ellenérzést is kiválthat- ez a szokatlan párhuzam a tanulóról szóló dokumentum és egy tájékozódást segítő eszköz között. Pedig az egyéni fejlesztési terv tartalmának kidolgozása, bővítése, mérési eredményeinek rögzítése, folyamatos aktualizálása is egyfajta nyomkövetés, melynek fókuszában a diák áll.

A 2011. évi CX. törvény 1 § (1) taxatív felsorolja a célokat, amelyeknek teljesítése egyben a pedagógusokkal szembeni elvárásokat is jelenti. Az „Egyéni fejlesztési terv”, ez a komplex, átfogó segédeszköz teljes mértékben adekvát az alapelvekkel, hiszen tartalmi elemei a tanuló fejlődését több oldalról közelítik meg. Egyrészt a diák tanulmányi eredményeiben történő változásokat rögzíti, másrészt a kiemelkedő képességterületeket- ami nem feltétlenül tantárgyspecifikus - és az érdeklődési kört helyezi a középpontba. Ugyanakkor a javításra szoruló területeket, a hátrányokat is felméri, de hozzárendeli az egyént, a személyiséget is az önismereti tesztek eredményein keresztül. Gyakorlati szempontból nem elhanyagolható, hogy mindez egy dokumentumban található, áttekinthetően. A szisztematikusan vezetett egyéni fejlesztési terv egy tanulói életutat mutat be, esetünkben, a középiskolai évekről.

Kollégiumi nevelőtanárként a feladatom a diákok mindennapjainak figyelemmel kísérése, amely kiterjed a tanulmányi munkára, a szakköri elfoglaltságokra, a hobbira és nem utolsósorban az érzelmi állapotokra.

Köztudott, hogy az egyén akkor tudja képességeinek maximumát nyújtani, ha kiegyensúlyozott, harmóniában van önmagával és környezetével. Az egyéni fejlesztési terv részeként összeállított *tesztek* (szorongás, szociometria, önértékelés...) eredményei segítséget jelentettek számomra abban, hogy a tanulóval kapcsolatos intézkedéseim célirányosak, tudatosak, kellően megalapozottak legyenek.

A dokumentum tartalmi összeállításának jelentős elve, hogy a tanulót a maga teljességében „vizsgálja”, nem különíti el a tanuló iskolai és iskolán kívüli eredményeit, viselkedését és ehhez még hozzácsatolja a szülői

megítélést is. Tanulságos a különböző oldalról (tanuló, szülő, osztályfőnök, szaktanár, csoportvezető, fejlesztő pedagógus, mentor...) érkező elvárások, értékek, lehetőségek összevetése, mert ezek alapján egyértelműen megállapíthatóak nemcsak a *kiemelkedő*, de a *gyenge, fejlesztésre szoruló* területek is. A tanuló érdekében tett cselekedeteink eredményei pedig egyértelműen ellenőrizhetők a tesztek újbóli elvégzéseivel, hiszen számunkra is fontos a megerősítés.

A dokumentum egyik eleme a tanulóval foglalkozó felnőttek megnevezése a tevékenységi körrel, elérhetőségükkel. Fontosnak tartom a diákkal foglalkozó kollégákkal, edzőkkel, mentorokkal tartott *konzultációt*, mivel mindegyiknek- az eltérő tevékenységekből, a közös munkából adódóan - más jellegű a kapcsolata a tanulóval. Némelyikkel szorosabb, esetenként baráti, míg mással csupán a hagyományos tanár- diák viszony alakítható ki, ebből következően a tanuló személyiségének vonásai is több oldalról ismerhetők meg. Emellett a jelentkező problémák okainak feltárása és megoldása is az együttműködésünkkel lehet sikeres. A folyamatosan bővíthető táblázat garantálja, hogy a megbeszélésekről minden érintett tájékoztatást kap.

A középiskolai évek a felsőfokú tanulmányok megkezdésére is felkészítenek. Érdekes megvizsgálni, hogyan változnak az évek alatt a tanulói továbbtanulási szándékok és a tervezett érettségi tantárgyak, amelyeket a *pályaorientációs* blokkban dokumentálunk. Csoportvezetőként arra kell törekednem, hogy mindig az aktuális célokat támogassam, bemutattva a tervben rejlő lehetőségek mellett az esetleges buktatókat is. A változásokon mindenképpen nekem is el kell gondolkodnom, meg kell vizsgálnom az okokat. Az „Egyéni fejlesztési terv” ebben is segítséget jelent, mivel rendelkezéseimre állnak a módosításhoz vezető indokok adatainak leírása: a tanulmányi eredmény javulása/ visszaesése, újabb fakultáció felvétele, érdeklődési kör megváltozása, családi körülmények kihatása.

Végezetül meg kell említenem az általam talán legfontosabbnak ítélt részt, a *helyzetfelmérést*. Nem véletlenül ez a dokumentum első eleme, hiszen a tanulóval kapcsolatos minden jelentős eseményt, körülményt tartalmaz, nélkülözhetetlen információkat a továbblépéshez. A mérések eredményeit-, a célokat-, a lehetőségeket-, a fejlesztési területeket befolyásoló tényezők a tanuló szociális környezetében, a mindennapjaiban keresendők. A korrekt, alapos, folyamatosan bővített, frissített helyzetkép sokszor magában hordozza megoldást.

Az évek alatt összegyűjtött adatok hűen tükrözik a tanuló fejlődését. A kiemelkedő képességterületek meghatározásának és a fejlesztése érdekében tett intézkedéseknek, valamint a tanulóval foglalkozó szakemberek tevékenységének tükrében kijelenthető, hogy kiváló alapot adunk a további érvényesüléshez. Az „Egyéni fejlesztési terv” nem csupán dokumentum, hanem egy személyiség kiteljesedésének a nyomkövetője.

HUJBER TAMÁS NÉ

Saját fejlesztésű nyomtatványaink az egyéni fejlesztéshez

Egyéni fejlesztési terv

Név:

Időszak: 2013/2014-es tanév

Elkészítési határidő: minden tanév október 15.

Helyzetfelmérés, jelen státusz

Tanulmányi előmenetel

8. évf.	9. évfolyam		10. évfolyam		11. évfolyam		12. évfolyam		13. évfolyam	
évvége	félév	évvége	félév	évvége	félév	évvége	félév	évvége	félév	évvége

Előző tanévben:

Kiemelkedő eredményt ért el (tantárgyak)	Intézkedések (tantárgyi tehetséggondozásban részt vesz)

Javításra szorul (tantárgyak)	Intézkedések

MÉRÉSEK

Tanulói portfólió értékelő mappába kerül:

-

Helyi mérési eredmények

Mért terület	Egyéni eredmény	Csoport átlag	Országos átlag

Központi mérési eredmények

Mért terület	Egyéni eredmény	Csoport átlag	Országos átlag

Továbbtanulás, pályaeorientáció

Terület, szakma megnevezése:

Mérés eredménye:

Választott fakultáció:

Tervezett érettségi tárgyak:

Fejlesztendő terület

Képességterület, attitűd stb. megnevezése	Hogyan valósul meg a fejlesztés?

Tehetséggondozás

1. Tehetséges területek:

2. Az egyéni tehetségfejlesztés irányába tett szakmai lépések:

Egyéb támogató programban részt vesz (pl. Útravaló stb.) – program, mentor megnevezése:

A tanulóval foglalkozó szakemberek megnevezése:

Név	Terület

Dátum

- .

Aláírás

EGYÉNI FEJLESZTÉSI PROGRAM váza

2013/2014-es tanévre

Fejlesztési terület	Fejlesztendő képessegek/alrendszerek	Fejlesztési feladatbank/feladattípusok	Munkaforma/módszer	Eszközök /erőforrások

Fejlesztési feladatok félévi ütemezése

Dátum/ időtartam: 3 óra/hét	Feladatok	Munkaforma	Eszközök

Fejlesztési foglalkozás tervezése (60-90 perc)

Időtartam	Feladat	Eszköz/módszer	Megjegyzés
Nevelői feladatok:			

AULICHNÉ GÁSPÁR ILONA - DOBRÁS ÉVA - PAPP TÍMEA

A családlátogatások rendszere a Pécsi Hajnóczy József Kollégiumban

A Pécsi Hajnóczy József Kollégium Kodály Zoltán úti tagintézményében a kezdetektől, a 2000/2001-es tanévtől fogadjuk a tanulókat az Arany János Tehetséggondozó Program keretében. A Leőwey Klára Gimnáziummal szorosan együttműködve segítjük őket abban, hogy szociokulturális hátrányaikat leküzdve, tehetségük kibontakozhasson, eljussanak az önmaguk által elérni kívánt célhoz. Kollégáink elköteleztettek a program alapvetései iránt, szakmai ismereteiket folyamatosan bővítik, hogy minél célzottabban, eredményesebben tudják segíteni a tanulókat.

A pécsi Arany János Tehetséggondozó Programba jellemzően Baranya megyéből érkeznek tanulóink (kisebb számban Somogy és Tolna megyékből). Minden évben – a beiskolázás során - nagy hangsúlyt fektetünk arra, hogy a kistérségekben megismerhessék az AJTP-t (falujárás), és a tehetség legyen az elsődleges szempont, mely alapján a szülő és az általános iskola a program felé irányítja a gyermeket.

Az AJTP kiemelt célkitűzése - a tehetséggondozás mellett - a hátránykompenzáció. Legtöbbször már a felvételi beszélgetés során fény derül arra, milyen súlyos (anyagi, életvezetési) gondokkal küzdenek a családok, milyen terhelt családi háttérrel érkeznek a programba tanulóink. Úgy véljük, munkánk csak úgy lehet eredményes, ha időben, és minél alaposabban meg tudjuk ismerni a gyermek életkörülményeit, fel tudjuk tárni a problémás területeket, el tudjuk nyerni a szülő bizalmát, s együttműködő partnerekként segítjük tovább a tanulót.

E cél elérésében alapvető fontosságú a családi háttér feltérképezése. A család megismerésének legközvetlenebb eszköze a családlátogatás. Mivel a szülők zömmel kistérségekben, közlekedési szempontból sokszor elszigetelt helyen, nehéz anyagi körülmények között élnek, nehezen jutnak be Pécsre, akár egy szülői értekezlet alkalmával is, úgy döntöttünk,

mi keressük fel őket. A családlátogatások rendszere a kezdetektől fogva része programunknak, melyet az évek során finomítottunk, továbbfejlesztettünk.

Az előzményekről:

Az AJTP indulásakor, a 2000-2001-es tanévben, a családlátogatás rendszere még nem volt kiforrott, csak problémás esetekben kerestük fel a családokat. Ez évente pár alkalmat jelentett. Mivel a szülők szívesen fogadtak bennünket, támogató partnerek voltak a probléma megoldásában, őszintén, nyíltan beszéltek a gondokról, úgy láttuk, a családlátogatások körét ki kell bővítenünk az összes tanulóra.

Kezdetben a felsőbb évfolyamos tanulók körében indult be a családlátogatás, ennek hasznosságát látva döntöttünk úgy, hogy már a 9. évfolyamon elkezdjük felmenő rendszerben a családok felkeresését. A tapasztalatok azt mutatták, hogy a felsőbb éves diákok szülei zárkózottabbak voltak a kollégákkal szemben, a háttérben valami problémát feltételeztek. Egy ízben egy 12. évfolyamos tanuló családjánál a szűkebb rokonság is összegyűlt, hogy megtudja, mi áll a látogatás háttérében, hiszen egy jó tanuló, szorgalmas, érdeklődő, példás magaviseletű diákról volt szó. Amikor kiderült, hogy nincs semmi gond, a rokonok megnyugodtak és hazamentek. Csupán ekkor volt lehetőségünk arra, hogy a családhoz bejussunk.

Amikor azonban lehetőség nyílt a 9. évfolyamos tanulók családjai meglátogatására, jobb tapasztalatokkal gazdagodtunk. A szülők közvetlenebbek voltak, nyíltabban beszéltek a problémákról, megtiszteltetésnek vették, hogy felkerestük őket. A tapasztalat azt mutatta, többször kerestek a későbbiekben személyesen vagy telefonon, ha gond volt, támogatóbbak voltak, a problémák megoldása zökkenőmentesebb volt, hatékonyabbá vált az együttműködés.

Ezért döntöttünk úgy, hogy minél korábban, a 9. évfolyamon, lehetőleg az első félévben kell megejteni a családlátogatást, ami fontos záloga annak, hogy a szülők és a pedagógusok öt éven át tudjanak együtt dolgozni a gyerek érdekében.

Az egyéni fejlesztési tervek kidolgozásánál nagy segítséget ad a családlátogatások alkalmával kapott sok hasznos információ.

A családlátogatások rendszere – célok, tapasztalatok

A családlátogatások célja:

- Szorosabbá fűzni a szülő és kollégium közötti kapcsolatot
- Kollégiumi értékrend közvetítése
- Feltérképezni a gyermek szociális háttérét
- Megismerni a szülők nevelési elveit, családi-erkölcsi normatívákat, család értékrendjét
- Egyeztetni az elveket és finoman korrigálni a hibás nevelést
- A gyermek érdekében egyénre szabott elvárások egyeztetése a szülő és a kollégium között
- Tájékozódás a család kultúrájáról, életviteléről, szokásairól
- A diák nemzetiségi hovatartozásának megismerése
- Családtaggal, rokonokkal való személyes megismerkedés
- A diák és a család életterének közvetlen megismerése
- A szülők és a gyermek egészségügyi állapotának a feltérképezése

A felvételi elbeszélgetés alapján, és a gyerekek által írt önéletrajzból már a kollégiumba való beköltözés előtt képet kapunk a családok szociális háttéréről. Tapasztalataink szerint azonban ez a kép sokszor nem tükrözi a valós élethelyzetet, sok esetben megpróbálják elfedni a valóságot, mert szégyellik a helyzetüket, lakhatási körülményeket.

A családlátogatások lehetőség szerint a 9. évfolyamon, az első félévben történnek. Ekkorra már mind a csoportvezető, mind az osztályfőnök megismeri a diákokat, és több információval rendelkezik a családi háttéréről. Valós képet azonban csak a családok felkeresése alkalmával kapunk.

Fontos kiemelni, hogy a családlátogatás során a kollégiumi csoportvezető, a programgazda, az osztályfőnök és az iskolai ifjúságvédelmi felelős együtt keresi fel a családokat. Ez több szempontból hasznosnak bizonyult:

- Lehetővé teszi, hogy az iskola és a kollégium egy, azonos forrásból szerezzen információt a családi háttérrel
- az időben történő, konkrét információszerzés nagymértékben elősegíti a tanuló fejlesztését, célzott segítségét, anyagi, mentális, valamint tanulmányi területen.
- A két intézmény képviselőinek együttes jelenléte teljesebbé teszi a tanulóról a szülőnek adott képet

- A szülők, a család, egységben látja az iskolai és a kollégiumi programot, pozitívan viszonyulnak ahhoz, hogy a két intézmény együtt keresi fel a családot, mely pozitív képet sugároz a helyi AJT Programról.

A családlátogatás menete:

Előkészítés:

A csoportvezető nevelőtanár a szülővel, és a kollégiumi programgazdával egyeztetve elkészíti azokat a „családlátogatási köröket”, melynek során az egy, vagy egymáshoz közeli településeken élő gyerekek családját látogatják meg egy adott alkalommal. Természetesen az iskola képviselőivel is egyeztetjük az időpontot.

A családlátogatásokat minden évben, szeptemberben már megtervezzük, és általában októberben kezdjük el. Egy alkalommal mintegy 4-5 családot tudunk meglátogatni, akiknek lakóhelye egymáshoz közel esik. Minden alkalommal egyeztetünk az osztályfőnökkel, ezért a délutáni órákban megyünk a családlátogatásra, amikor az iskolai óráknak vége. Családlátogatás előtt telefonon megbeszéljük a szülővel, hogy mikor megyünk, egy nappal előtte még pontosítjuk a találkozás időpontját. Az utóbbi évekre jellemző, hogy mindkét szülő fontosnak tartotta, hogy találkozzon a kollégium és az iskola tanáraival, és információkat kapjon a beilleszkedésről, a tanulmányi eredményekről.

Lebonyolítás, tapasztalatok:

A már előzetesen megszerzett információk alapján felkészülten érkezünk a családokhoz, az általános szempontrendszer mellett az általunk egyénileg problémásnak vélt területekre is tudunk koncentrálni, újabb információkat szerezni, válaszokat kaphatunk a gyerekek esetleges viselkedési zavaraira is. A szülők a saját megszokott közegükben, a saját otthonukban nyitottabbak, könnyebben beszélnek az esetleges problémákról, mint az iskolai szülő értekezleten, fogadóórán vagy a kollégiumi látogatások során. Elmondható, hogy a szülői fogadókészség szinte 100%-os volt, a szülők általában megtiszteltetésnek veszik, hogy a kollégiumból, illetve az iskolából felkeressük őket, érdeklődünk a család helyzete iránt, ezáltal ők is jobban megismerik a kollégiumi nevelőtanárt, osztályfőnököt, infor-

málódnak az iskolai, kollégiumi elvárásokról, nevelési elvekről, együttműködőbbé, közvetlenebbé válnak, s a későbbiekben nagyobb bizalommal fordulnak hozzánk segítségért.

A családlátogatás alkalmával a csoportvezető tájékoztatja a szülőt a diák kollégiumi beilleszkedéséről, tanulmányi eredményéről, a felmerülő problémákról, iskolai és kollégiumi magatartásáról, személyiségének fejlődéséről, érzelmi kapcsolatairól. Fontos információkhoz juthatunk a család szociális hátteréről, a lakhatási körülményekről, a gyermek helyzetéről a családban, tanulmányi előéletéről, a családi értékrendről, nevelési módszerekről, a családi életvitelről.

A látogatás során a szülők megmutatják a lakást, a gyermek szobáját, esetleg, az udvart, kertet. Majd az osztályfőnök, aztán a csoportvezető tanár beszél a beilleszkedésről, az eltelt idő alatt történt eseményekről, utána a szülőt a munkájáról kérdezzük, végül egy kötetlen beszélgetés alakul ki. Körülbelül 20-25 percet töltünk egy-egy családnál.

A hazafelé úton már a látott-hallott információk alapján beszélgetünk egyes problémákról, hogy minél gyorsabban tudjunk segíteni, ha szükséges.

Valamennyi látogatás után, a mellékelt táblázatba beírjuk a tapasztaltakat, majd csatoljuk az egyéni fejlesztési tervhez. Minden esetben azt tapasztaltuk, hogy a családlátogatásról visszatérve a gyerekek is nagyobb bizalommal fordulnak hozzánk, könnyebben beszélnek az otthoni gondokról, előbb kérnek segítséget, leküzdik szégyenérzetüket, mivel tudják, hogy láttuk, milyen körülmények között élnek, milyen problémákkal küszködnek. A kollégiumi szociális támogatási rendszer is realisabban, célzottabban tud működni a családlátogatások lebonyolítása után. A családlátogatásokon tapasztaltak messze túlmutatnak egyszerű helyzetfelmérésen. Az ott szerzett információkat a személyiségi jogok védelmében természetesen bizalmasan kezeljük, a gyerekek körében mégis személyiségformáló hatással is bírnak. Volt olyan eset, hogy egy, a társaihoz képest jobb anyagi körülmények között élő fiú tanuló lemondott a neki járó ruházati támogatásról, szerényebb körülmények között élő társa javára. A családlátogatásokat jellemzően az első évben végezzük, de természetesen amennyiben szükséges, bármilyen probléma esetén, felsőbb évfolyamokon is ellátogatunk egy-egy tanuló családjához.

Eredmények:

- A szülőkkel való együttműködés szorosabbá vált, a szülők bizalommal fordulnak az iskola és a kollégium felé
- Az információk időben történő megszerzése miatt nagyobb hatékonysággal, eredményesebben tudjuk tehetségsegítő munkánkat végezni
- A szociális támogató rendszer célzott működését segíti
- A tanuló bizalmát, tanárok felé való nyitottságát növeli
- A pedagógusok problémaérzékenységét, nevelési attitűdjét fejleszti

Összességként elmondhatjuk, hogy a hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók száma évről-évre növekedést mutat, egyre többen szorulnak segítségre. E mutatók még inkább arra ösztönöznek bennünket, hogy a családlátogatások rendszerét továbbra is megőrizzük, tapasztalatait mindennapi munkánkba beépítsük.

Akkreditált Kiváló Tehetségpontként, az Arany János Tehetséggondozó Program intézményeként, a családlátogatások rendszere tehetségsegítő munkánkat sok tapasztalattal támogatja, szándékaink szerint eredményesebbé teszi.

Családlátogatás tanév (9/AJTP) csoport

Sor-szám	Név	Szociális helyzet	Lakhatás	A szülők neve- lési módszerei	A tanuló ott- honi helyzete	A tanuló értékelése
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						
12						
13						
14						
15						
16						
17						
18						
19						
20						
21						
22						
23						
24						
25						
26						
27						
28						
29						
30						
31						
32						
33						
34						

A családlátogatás szempontjai

Családi viszonyok

- Család szerkezete
- Testvérek száma
- Együttlakás (több generáció)
- Szülők foglalkozása
- Szülők munkahelye

Szociális helyzet

- együttlakó családtagok száma
- a gyermek helye a lakásban
- a lakás egészségügyi, esztétikai állaga
- a család kulturális színvonala /könyvek, újságok, stb. /
-
- Egészségi állapotra vonatkozó adatok
- szed-e folyamatosan gyógyszert
- fejlődési rendellenességek
- krónikus betegségek

A szülők nevelési módszerei

- egységes eljárások
- következetesség, következetlenség
- a gyermekkel való beszéd típusa
- jutalmazási, büntetési módszerek

A szülők véleménye az iskoláról, kollégiumról

- egyetértő, segítő
- vitatkozó
- támadó
- védekező
- elutasító

A tanuló otthoni helyzete

- viszonya a családtagokhoz, iskolán kívüli barátaihoz
- szerepe a családi munkamegosztásban
- tanulási szokásai (külön) elfoglaltságai

INTÉZMÉNYI JÓ GYAKORLATOK – A REGIONÁLIS SZAKMAI MUNKAKÖZÖSSÉGEK ÍRÁSAIBÓL

- szabadidős tevékenységei
- kedvenc elfoglaltsága

A gyermek otthoni értékelése

- tárgyilagos, elfogulatlan
- elfogult
- alul-felülértékelt
- jövőjéről alkotott elképzelések

